

Det var en gang et MENNESKE

... og det bodde et sted langt inne i Namibias øde-
mark. Damaraland er som en tidskapsel, en reise til
et sted der dinosaurerne vandret fritt og mennesket
tok sine første skritt.

TEKST: TORILD MOLAND FOTO: RONNY FRIMANN, TORILD MOLAND

DINOSAURLAND: Fjellene i Damaraland er 125 millioner år gamle, fra tiden da Gondwanaland brøt opp. Ikke rart det føles eldgammelt.

Morgensolas kalde stråler kaster sine første skjær over en appelsinfarget dal, omringet av hakkete, flate topper stablet sammen som et falleferdig sandslott. Det brune gresset venter tålmodig på noen etterlengtede vanndråper.

Safarijeepen jobber seg trofast videre på en humpete vei, pepret med steiner på størrelse med fjellet som omkranser oss. Slik føles det i hvert fall, der innvollene hopper opp og ned, tenna klapper og ørene jobber hardt for å høre vår guide Johann G. Kloetes blide stemme over bilens støyende arbeid.

Vi kan vel trygt slå fast at dette ikke er en travel trafikkert vei.

– Naturen her er så utrolig vakker, jeg elsker dette landskapet. Det er så åpent, urørt og magisk, messer han fra forsetet i Landroveren.

Urørt, ja visst, det kjenner vi.

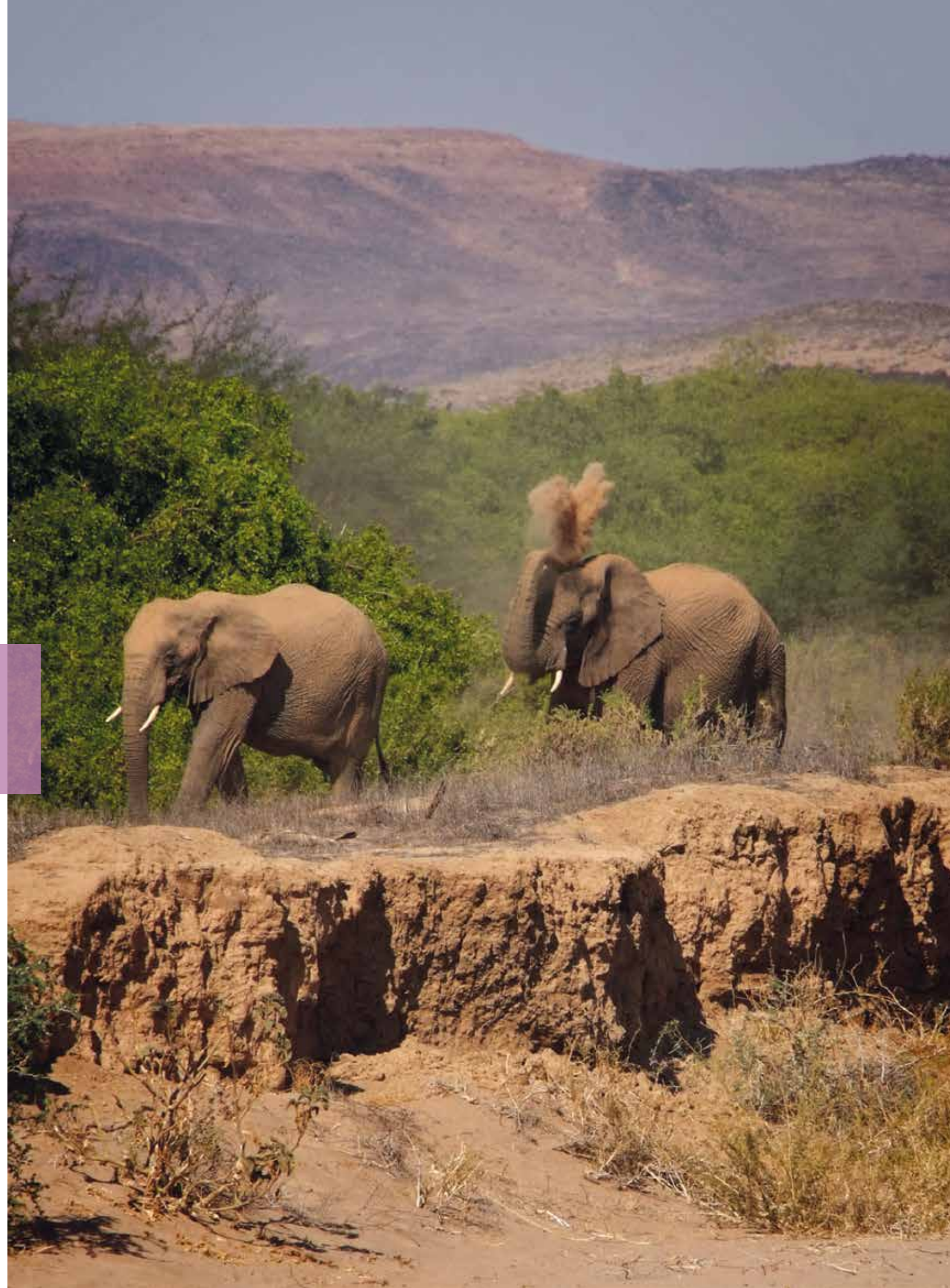
Damaraland er en (til dels) ubebodd, øde og avsidesliggende del av Namibia, nordvest

i landet på grensen mot skjelettkysten. I dette tørre semiørken-landskapet skulle man ikke tro det fantes mye liv, men her er både store flokker med sjeldne ørkenelefanter, herder av antiloper og impalaer, og selvfølgelig – sultne løvflokker.

Så rikt på dyr var dette området for 5-6000 år siden, at sanfolket kunne bruke tiden sin på å lage kunst fremfor å slite for føden. Mette og trygge risset de inn livlige historier i stein om dagens fangst, magiske dyr og syn de hadde hatt. Resultatet er et av verdens mest imponerende vitnesbyrd om menneskets morgen.

Så det er dit vi er på vei i morgensola, til området Twyfelfontein med over 2500 in-takte steinsymboler. Dette er en av verdens eldste petroglyf-samlinger, og ble Namibias første UNESCO-sted i 2007.

► **SJELDEN VANDRER:** Den aller største attraksjonen i Damaraland, på flere måter, er ørkenelefantene. I solsteika bruker de den røde sanden til å kjøle seg ned.

▲ **PÅ GOD FOT:** Ørkenelefanter er litt mindre enn savanne-elfanter, men har større føtter (nederst). Ingen vet sikkert hva som lager de underlige rundingene i gresset. Vi tror det er dinosaurer! (øverst)

I sanfolkets ånd, er veien målet i dag. Det tar nemlig lang tid å flytte seg korte avstander i Damaraland. Ikke fordi «veiene» er så dårlige, selv om de er det, men fordi det er mye å se og oppleve underveis.

SELSKAPSSYKE ØRKENELEFANTER.

– Hei, vent, se! Sier Johann begeistret og stopper bilen midt nede i et uttørket elveleie.
– Ser dere de enorme elefantavtrykkene? Johann peker på et sett med avtrykk i sanden, som får min egen fot til å se ut som en tånegl.

– Dette er en av de største forskjellene mellom savanne-elfanter og ørkenelefanter. For ikke å synke ned i sanden, er ørkenelefantenes føtter mye videre. De har mindre kropper, og større føtter, forteller han.

Ørkenelefanter er ikke en egen rase, og egentlig ikke så veldig forskjellige fra vanlige elefanter, men er likevel spesielle og høyt prioritert på bevaringslisten. De har tilpasset seg et liv i den tørre semi-ørkenen ved å ha mindre kroppsmasse, lengre bein og større føtter enn andre elefanter. Disse fysiske kvalitetene gjør at de kan krysse milevis med sanddyner for å nå vann.

«Twyfelfontein er et av verdens mest imponerende vitnesbyrd om menneskets morgen»

▼ **SANKUNST:** For mellom 2000 og 6000 år siden satt sanfolket her og gjenfortalte sine liv i stein. Petroglyfene i Twyfelfontein ble i 2007 Namibias første UNESCO-sted.

▲ **NABOENE:** Namibia har bare 2,2 millioner mennesker, men hele 14 etniske grupper. Riemvasmaak er sist godkjente gruppe, og mange av dem bor i Damaraland.

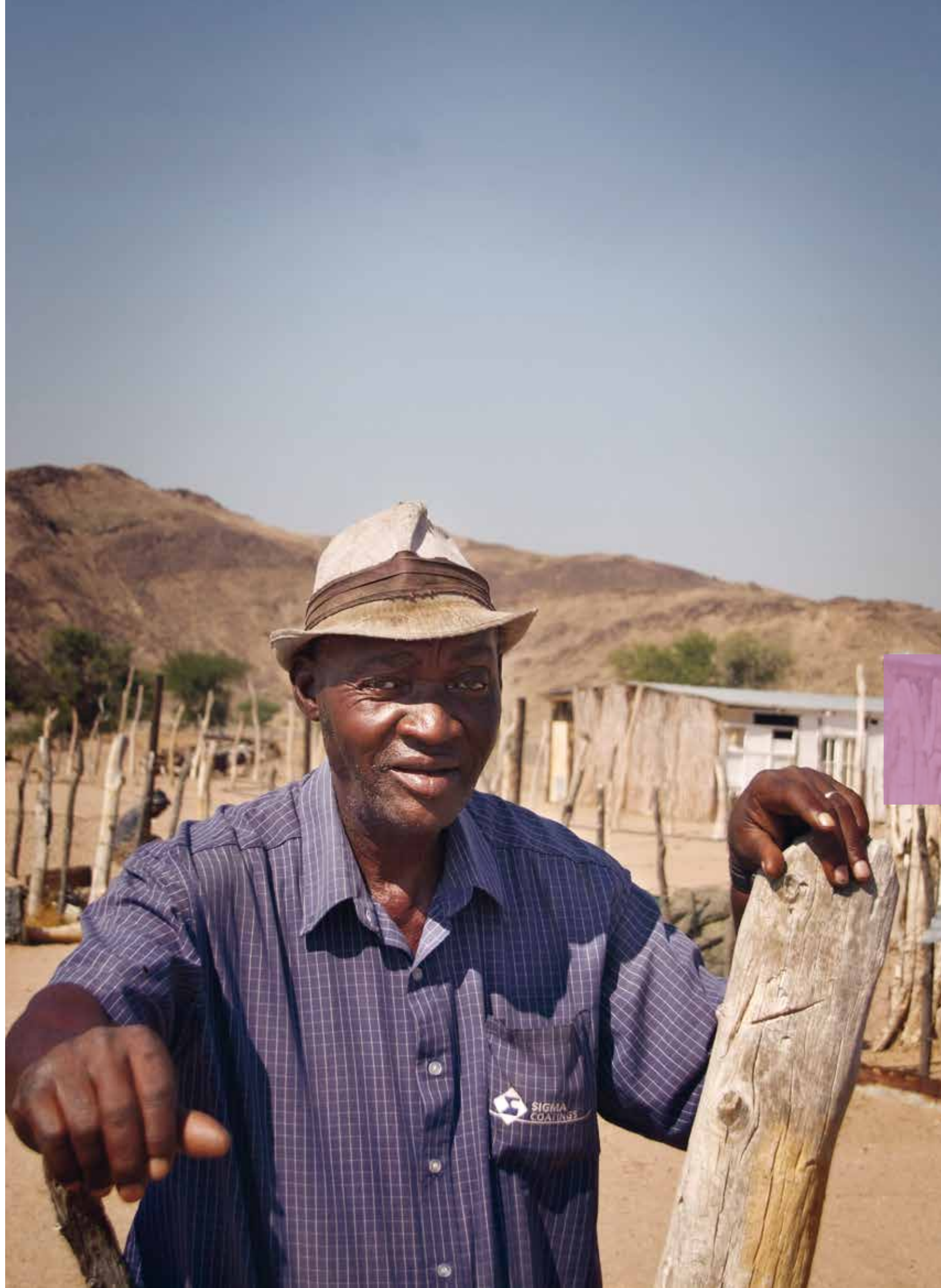
► **STOR VARIASJON:** Ifølge folk selv er det stor forskjell på folkegruppene. Damarafolket spiser grøt og esel, rievvasmaak har geiter og brød.

Elefantflokker er matriarkater og styres av kvinnene. Det er jo egentlig mennesker også, bare at ingen vil innrømme det. Matriarken er vanligvis den lengste og eldste av elefantdamene, den med mest kunnskap om området, vannkilder, fluktruter og gjemmersteder.

Og midt i foredraget står de der plutselig. Ikke en liten flokk på to-tre, som er vanlig for ørkenelefantene, men en kjempflokk på sikkert 15 dyr. Mor, mormor og bestemor, småtasser, en mor til og et par uregjerlige ungdommer. De lusker gjennom buskene langs kanten av elveleiet, dytter innpå noen grønne blader og blåser rød sand over kroppen for å kjøle seg ned. En liten tass følger etter moren sin og prøver å rappe litt melk, men mor er ikke interessert. Lær deg å tygge blader, liksom!

I sikkert en time blir vi sittende å se på hverdagslivet gå sin gang, før flokken bøyer av og forsvinner vekk fra elveleiet.

Dit kan vi ikke følge. Det er strenge regler for hvor safaribiler kan kjøre og ikke, og de fleste steder er ikke fremkommelige: Alle-rede oppkjørte stier og uttørkede elveleier

er ok, resten er for sårbart. Et lite hjulspor bruker mange, mange år på å dekkes til i dette tørre landskapet.

Det beste eksempelet på det, er en rekke rundinger som dukker opp i løpet av kjøreturen. Midt ute på en slette er det et uforklarlig, rundt hull i gressveksten.

– Det er gjort masse research på rundingene, man har undersøkt om de kan være forårsaket av giftige planter, termitter eller meteoritter. Men man har ikke funnet noe svar, sier Johann.

– Kanskje det er «aliens», legger han spøkefullt til.

Eller dinosaurer, tenker jeg.

DET VAR EN GANG ET MENNESKE.

Neste stopp er lunsj under et akasietre, der Johann i god safaritradisjon disket opp med de lekreste retter, vann, vin og det vi måtte ønske. Kokkene på resorten – snille, snille dem – har stått opp klokken fire for at vi skal ha nykokte egg og deilige salater med på ferden.

Som jeg sa – veien er målet.

Twyfelfontein er en av Afrikas mest impo-

nerende petroglyf-samlinger, men det skulle man ikke tro når vi endelig kommer dit: Her er et lite skilt og et falleferdig hus/museum/kafé for å ønske gjestene velkommen. Ellers er det bare stein.

Det finnes en rekke petroglyfer spredd rundt i hele Damaraland, men konsentrasjonen er høyest rundt Twyfelfontein. I denne halvmåneformede dalen, beskyttet av et fjell i ryggen, med utsikt over dalen under, må sanfolket ha følt seg trygge.

– Livet har vært på et komfortabelt nivå, og de har hatt overskudd til å være kreative og tenke spirituelt, forteller vår guide, med det usedvanlig klingende navnet Ilcases Icierokhoe-os (begge navn starter med hver sin klikkelyd) – for enkelthets skyld kalt Maria.

– Mange av symbolene, spesielt fotavtrykk av mennesker og dyr, er risset inn i tunneller eller på vanskelig tilgjengelige steder, som for å vise veien til den spirituelle verden. For kunstneren var steinen ikke bare et «papirark», men et slør på kanten av en parallell spirituell verden, mener hun.

Den spirituelle stemningen henger fortsatt igjen i dalen, og gir besøket en magisk

«Namibia har en av verdens mest fargesprakende befolkning med 14 etniske grupper»

▼ **ENKLE KÅR:** De fleste landsbyer består av enkle trehytter og store gårdsplasser med dyr. Denne landsbyen er nabo til Damaraland Camp og nyter godt av hjelp til å kjøpe materialer og å reparere ting.

ramme.

Det er tross alt ganske overveldende å tenke på at det satt mennesker her for 6000 år siden og gjenfortalte livene sine, lenge før det engang var kommet mennesker til den nordlige halvkule.

FOLK ER FORSKJELLIG. Men i dag er det mennesker her, om fortsatt ikke så mange.

Namibia er på størrelse med Norge og har bare 2,2 millioner innbyggere. Likevel

har landet en av verdens mest fargesprakende og varierte befolkning med 14 etniske grupper. Rundt halvparten av befolkningen er ovambo. Her er urbefolkningen san, de lutheranske hereroene og andre stammer som kavango, damara, nama, caprivian, basster og twasana. Den mest kjente er himba, et nomadefolk i Kaokoland nord for Damara-land. Og den minst kjente er riemvasmaak, flyktninger fra Sør-Afrika som nettopp er blitt godkjent som en egen etnisk gruppe i

Namibia.

– Det er stor forskjell: Damarafolket spiser grøt og esel, vi har geiter og brød. Vi tror på naturen, ikke Gud. Damarafolket har fire esler i rekke foran vognen, vi har to og to, forklarer den unge riemvasmaak-gutten Geraldo Rhyn (16) og peker på en kjerre med plass til to par med esler foran.

Som land jobber Namibia med å finne sin identitet, men hver av landets kulturgrupper har sin egen rike arv og tradisjoner. Og

Geraldo deler sjenerøst.

– Jeg vil bli rørlegger, slår den unge mannen bastant fast. For det må han flytte til en annen by for å gå på skole. Fordelen er at han, relativt sett, tjener bra: En rørlegger får over 1500 kroner måneden, minimumslønnen er 800.

– Jeg kan ha flere koner, men jeg vil bare være trofast mot én. For om du har to eller tre, så vet du aldri hva du får, eller om en av dem er HIV-positiv.

OBLIGATORISK SUNDOWNER: Kontrasten mellom besøk i en lokal landsby og luksuslivet på en turistresort er stor. Trøsten er at mye av pengene renner tilbake i samfunnet rundt.

Geraldo bor i en liten husklynge noen kilometer fra resorten, og er foruten en tilsvarende samling hus på andre siden, eneste naboer i miles omkrets.

Safariselskapet Wilderness tar gjerne sine gjester med til landsbyen, hvor de har gitt midler til å sette opp et gjerde mot elefanter (til ingen nytte – elefantene har akkurat revet det ned igjen), og donerer både penger og arbeidskraft for å hjelpe landsbyen.

Her ute i villmarken må man ta vare på hverandre.

Geraldo tar oss med rundt, viser oss grønnsakshagen med tomater, gulrot og vannmelon (den som elefantene har spist opp), guavatrærne, appelsintrærne og vannreservoaret. Vi vandrer mellom høner og esler, og den unge gutten har koll på dem alle: Laxman er det koselige eselet (det som kan stå lenge nok stille så vi kan ta et bilde), den sorte heter Taliban (fordi den er rask og litt slem), de andre har ikke vært markante nok til å fortjene et navn.

MAGISKE FJELLTOPPER. Namibia var en gang en del av Gondwanaland, og hang sammen med det som i dag er Australia. Den gang var hele området sanddyner, som er blitt presset ned til sandstein – med lava

► **NATURTRO:** Naturmaterialer og driven hentet fra stranda 90 kilometer unna er basen i interiøret på Damaraland Camp.

▼ **SOL OG SOMMER:** Ikke noe galt i en pust i bakken midt på dagen, man er tidlig oppe på safari.

▲ **BO MIDT I NATUREN:** Damaraland Camp har vunnet en rekke priser for sin økovenlige drift og naturvennlige utforming. Resorten smelter inn i omgivelsene, og trekker naturen inn.

«Et par hundre meter over elven ligger Damaraland Camp, med en fantastisk utsikt»

på topp. Det er denne blandingen som skaper de magiske fjelltoppene i området.

– Fjellet her er 125 millioner år gammelt, fra tiden da Gondwanaland brøt opp, forteller Johann.

Ikke rart det føles gammelt. Det er gammelt. Huabelven renner gjennom dalen som en livgivende blodåre, og i en renne i fjellet et par hundre meter over elven ligger Damaraland Camp, med en fantastisk utsikt til de omkringliggende ørkenslettene, de eldgamle dalene og de imponerende toppene i Brandenberg-fjellene.

LUKSUS I INGENMANNSLAND. Damaraland Camp ligger 600 meter over havet, 90 kilometer fra kysten. Likevel kjenner vi en kjølig bris skylle inn over dalen i morgenslyset. Om morgenen når vi våkner kvitrer benguella-fuglen utenfor vinduene, og ute på vandring høres kakofoni av bokmake-erie, sandgrouse og en rekke fugler vi ikke engang klarer å uttale navnet på. For øvrig er det mye antiloper, ørkenelefanter, impala og et og annet rovdyr som gepard og løve.

– Før var det både sjiraff og sebra i området, men den siste sjiraffen ble sett på

1980-tallet, og ble tatt av krepkyttere. Det var mye krepkytting før selvstendigheten, forteller Johann.

Her er så rolig og fredelig i dag, at det er lett å glemme at dette for under 30 år siden var krigsgrunn. Mens vi i Europa bekymringsløst danset disko i neongrønne effekter, kjempet namibierne sitt livs kamp for å bli et selvstendig land. En kamp de vant i 1990, etter 20 års opposisjon mot Sør-Afrika.

Resorten er bygget i pakt med naturen, og har vunnet en rekke økopriser på grunn av den naturvennlige bygningsmassen – det aller meste er bærbart og kan tas ned uten å etterlate fotavtrykk. Fellesområdene er åpne, uten noen stengsler, og det føles som man er en del av naturen rundt. Hvite myke puter er en fin kontrast til store, massive trestokker; de fleste av dem er skylt inn på stranda nede ved kysten.

Områdets imponerende historie har på magisk vis flyttet inn. Så med gin/tonic i hånd og utsikt fra terrassen over restene av Gondwanaland, er det bare å vente på at dinosaurene skal dukke opp.

Jeg er sikker på at det var dem vi så spor etter der ute på savannen. ■

Fakta Namibia

Hovedstad: Windhoek
Folketall: 2,1 millioner.
87,5% sorte (hvorav rundt halvparten tilhører Ovambo), 6% hvite, 6,5% blanding.
Språk: De fleste namibiere snakker enten en bantudialekt eller en av de mange khoisanspråkene som hovedspråk, og mange kan også afrikaans (som snakkes av 60% av den hvite befolkningen). Engelsk er offisielt hovedspråk, men morsmålet til kun 7% av.
Religion: 80-90% kristne (halvparten lutheranere), urfolk 10-20%.
Valuta: Namibisk dollar, som er bundet opp i sørafrikansk rand. 100 namibiske dollar = 70 NOK.
Visum: Fås gratis ved innreise.
Tidsforskjell: GMT = +1 (samme som Norge).

► TRANSPORT

Det går flere veier til Windhoek, men en av de beste er med **South African Airways** via Johannesburg. Da får man en behagelig nattflyvning via Frankfurt ned, flybytte i Johannesburg og er fremme til lunsj. Pris fra ca. kr 8200 t/r. www.flysaa.com. Namibia Air flyr direkte til Windhoek fra London, og Air Berlin har gode tilbud via Berlin. Sjekk finn.no for beste pris og tilgjengelighet.

▼ **PÅ JAKT:** Guiden Johann G. Kloete har funnet løvespor, men ingen løver, dessverre.

▲ **DYRELIV:** Oryx, antiloper og impala trives godt i det karrige landskapet.

► LOKAL TRANSPORT

Damaraland ligger avsides til, så de fleste velger å fly hit (selv om det er mulig å kjøre). Wilderness har sitt eget flyselskap, ca. kr 1000 per person per tur. Mange fortsetter da på en «rundtur» videre til andre Wildernesslodger i Sossusvlei og Etosha.

► OVERNATTING

Damaraland Camp har 10 romslige «hytter», med privat terrasse. Fellesarealene er åpne og trivelige, med hvitt interiør og sandfargede vegger. Her bor man i og med naturen. Ligger i Huab River Valley, et av de aller mest avsidesliggende områdene i Namibia.

► AKTIVITETER

Aktiviteter fokuserer mye på økosystemet rundt Haubelven, med **morgen- og ettermiddagsafari** og gåsafarier. Å lete etter ørkenelefanter er en favoritt. Dyrelivet for øvrig inkluderer gemsbook,

Beliggenhet: Namibia ligger sørvest i Afrika og grenser til Sør-Afrika, Botswana og Angola.

kudu, springbok, og innimellom løve, gepard og sort nesehorn. Man kan også ta en dagstur til **Twyfelfontein**, besøke en lokal skole og en lokal landsby. Les mer om ørkenelefantene på www.desertelephant.org.

► PETROGLYFER

Petroglyfene ved Twyfelfontein er **Namibias første UNESCO-sted** og kom med på listen i 2007. Her er over 2500 symboler pakket inn på et lite område, lett tilgjengelig for publikum. De ligger åpnet i naturen, ubeskyttet for regn og vær, og er likevel bemerkelsesverdig intakt. Inngang \$60 per person. Husk å tipse guidene, de har en svært lav offentlig lønn (om noen).

► BESTILL

Vi bestilte reisen gjennom norske **Safari Opplevelsesreiser** (www.safari.as). De samarbeider med det sørafrikanske

selskapet **Wilderness** som både har egne luksuslodger og et flyseselskap i Namibia. www.wilderness-safaris.com.

Se flere bilder fra Namibia på iPad. Last ned gratis!

► Les mer

www.namibiaturism.com.na. Websiden til Namibia Tourism inneholder masse bra informasjon. De har til og med en gratis iPad app man kan laste ned i app store – søk på «Discover Namibia».

Bøker og film:

1 Lonely Planet Namibia & Botswana (2010). Det kan virke litt underlig å slå sammen to så ulike land i én guide, men egentlig spiller det ingen rolle, så lenge guiden til det landet du skal besøke, er god. Denne er uvurderlig på reisen, som historieforteller, guide og praktisk følgesvenn med kart og telefonnumre.

2 Histories of Namibia: Living Through the Liberation Struggle (2004). En samling historier som forteller om ti namibiernes harde liv for å overleve den 23 år lange krigen, med harde tider, sult og grusomme handlinger. Likevel er deres syn på livet optimistisk og fullt av energi. Disse inspirerende historiene vitner om en generasjon namibiere som i løpet av kampen ble voksne, disiplinerte og tøffe. www.amazon.com

3 Whatever You Do, Don't Run. Dave Hood, James Hendry, Chris Roche & Megan Emmett (2001). Disse safarifortellingene er både morsomme og lærerike. To av forfatterne jobber for Wilderness safaris.

